

Полякова Юлія Володимирівна, polyakova0909@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-8073-6186,

д.е.н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів,
старший науковий співробітник,
ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН
України”

Шайда Оксана Євдокимівна, shaydaoks@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0003-1666-0436,

к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва та екологічної
експертизи товарів,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ДЕРЖАВАМИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу публічної дипломатії як сучасного інструмента стратегічної комунікації між державами, що забезпечує ефективну взаємодію на міжнародній арені. У дослідженні розглядаються сутність, завдання та основні напрями публічної дипломатії, зокрема культурної, економічної, кулінарної, спортивної, науково-освітньої, цифрової та експертної дипломатії. Особливу увагу приділено актуальним викликам, які постають перед Україною в умовах повномасштабної російської агресії, а також можливостям використання публічної дипломатії для зміцнення міжнародної підтримки, протидії інформаційним загрозам та формування позитивного іміджу держави. У статті висвітлено роль публічної дипломатії в процесі створення національного бренду України. Результати роботи демонструють, що стратегічний підхід до реалізації публічної дипломатії сприяє досягненню довгострокових цілей держави, таких як економічний розвиток, інтеграція у світову спільноту, залучення іноземних інвестицій і розширення культурного впливу. У статті також сформульовано рекомендації щодо вдосконалення практик публічної дипломатії України та визначено перспективи її подальшого розвитку в умовах глобалізації.

Ключові слова: публічна дипломатія, культурна дипломатія, економічна дипломатія, цифрова дипломатія, кулінарна дипломатія, наукова дипломатія, спортивна дипломатія, експертна дипломатія, міжнародні комунікації, міжнародний імідж, національний бренд.

Poliakova Yu. V., polyakova0909@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-8073-6186,

Doctor of Economics, Professor, Professor of International Economic
Relations Department,

*Lviv University of Trade and Economics, Lviv,
State Institution "Institute of Regional Research named after M.I.
Dolishniy of the NAS of Ukraine"*

Shayda O. Y., shaydaoks@ukr.net,

ORCID ID: 0000-0003-1666-0436,

*PhD, Assistant professor, Assistant professor of Department of
Entrepreneurship and Environmental Examination of Goods,
Lviv Polytechnic National University, Lviv*

PUBLIC DIPLOMACY AS A MODERN TOOL OF STRATEGIC COMMUNICATION BETWEEN STATES

Abstract. *The article is dedicated to the analysis of public diplomacy as a modern tool of strategic communication between states worldwide, ensuring effective interaction on the international stage. The study examines approaches to defining the concept, essence, tasks, priorities, and main directions of contemporary public diplomacy. Particular attention is paid to the role of public diplomacy in Ukraine, which is implemented within the framework of the state-level Strategy of Public Diplomacy of Ukraine. Key characteristics of Ukraine's positioning on the international level are highlighted. It is emphasized that public diplomacy serves as a soft power tool and encompasses areas such as cultural, economic, expert, culinary, scientific-educational, sports, and digital diplomacy, among others. Special attention is given to the current challenges Ukraine faces amid the full-scale Russian aggression and the opportunities to leverage public diplomacy to strengthen international support, counter informational threats, and shape a positive image of the state. The article also highlights the role of public diplomacy in the process of creating Ukraine's national brand. It covers initiatives such as the ceremonial event "Honorary Ambassador of Ukraine," which recognizes individuals and teams that make significant contributions to strengthening the country's international image and support through their expertise, influence, and professional knowledge. The study's findings demonstrate that a strategic approach to the implementation of public diplomacy contributes to achieving the state's long-term goals, such as economic development, integration into the global community, enhancement of competitiveness, attraction of foreign investments, realization of export potential, and expansion of cultural influence. The article also provides recommendations for improving Ukraine's public diplomacy practices and identifies prospects for its further development in the context of globalization.*

Key words: public diplomacy, cultural diplomacy, economic diplomacy, digital diplomacy, culinary diplomacy, scientific diplomacy, sports diplomacy, expert diplomacy, international communications, international image, national brand.

JEL Classification: F51

DOI: <https://doi.org/10.32782/1563-3950-2025-5-7>

Постановка проблеми. Сучасні масштаби активізації глобалізаційних процесів сприяють зростанню ролі стратегічних комунікацій, діалогу на міжнародному рівні та урізноманітненню застосовуваних принципів і завдань міжкультурного спілкування. Інтенсивність міжнародної комунікації обумовлює актуальність пошуку конкурентних інструментів розвитку країн та засад реалізації комплексу міжнародних відносин. Беручи до уваги вищенаведене, зростає роль мобільних адаптивних інструментів та рівень ефективності інструментів м'якого впливу на сформовану систему міжнародних відносин завдяки просуванню позитивного іміджу країни, що базується на привабливості системи цінностей та спадщини нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення ролі публічної дипломатії у можливостях налагодження ефективної міжнародної комунікації країн розглядаються у наукових публікаціях багатьох вітчизняних вчених. Дослідженню значення публічної дипломатії у забезпеченні національних інтересів держави приділяють увагу Є. Перебийніс [1], М. Павлюх та С. Кушней [2], які наголошують на тому, що ця дипломатія є одним із основних трендів у сучасних політичних відносинах. О. Зубчик та Ю. Рубан розглядають можливості економічної дипломатії впливати на конкурентоспроможність держави [3]. Актуальні завдання публічної дипломатії України під час широкомасштабної російсько-української війни досліджує Д. Заєць [4].

Мета статті – аналіз основних складових публічної дипломатії та висвітлення практичних аспектів реалізації її цілей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці пропонують різні підходи до розуміння публічної дипломатії, зокрема як: вплив на сприйняття мешканцями інших держав політики певної країни, формування громадської думки в межах іноземних держав, комунікація з іноземною аудиторією для ознайомлення з національними ідеями, ідеалами, цінностями, політикою та, як результат, запобігання непорозуміння у відносинах із цією країною. Також публічна дипломатія розкривається у проведенні низки різних заходів, спрямованих на формування у населення інших країн позитивного ставлення до країни. Шляхом використання публічної дипломатії не просто створюється послання, яке слід донести до іноземної аудиторії, але й аналізується те, яким чином послання інтерпретується в іншій країні. Очевидно, що спільно з інструментами переконання активно використовуються інструменти діалогу.

Публічна дипломатія вважається ваговою складовою сучасних стратегічних комунікацій, що характеризується як комунікативно–інформаційні дії державного рівня для реагування на існуючі або нові проблеми у системі міжнародних відносин. Метою публічної дипломатії є просування національних інтересів і зміцнення національної безпеки

шляхом порозуміння, інформування та впливу на закордонні аудиторії [5].

Сьогодні концепція публічної дипломатії виконує наступні завдання: формування відносин із громадами, громадськими та професійними об'єднаннями, засобами масової інформації, передусім закордонними; координація, підтримка та фінансування проєктів популяризації іміджу. В Україні схвалено Стратегію публічної дипломатії України на період 2021-2025 рр. Цей документ визначає [6]: основні підходи та сутність публічної дипломатії; внутрішнє та зовнішнє оточення; мету, завдання та стратегічні цілі публічної дипломатії; позиціювання України: бренд Ukraine NOW та базові повідомлення; цільові аудиторії, інструменти та канали публічної дипломатії; географічні напрями та пріоритети; ресурсне забезпечення; співпрацю та координацію з іншими інституціями.

На практиці публічна дипломатія тісно пов'язана з формуванням та підтримкою національного бренду країни. У контексті сказаного вона спрямована на створення та зовнішню проєкцію ідентичності та іміджу країни та досягнення економічних цілей, зокрема залучення іноземних інвестицій, технологій, туристів; зростання обсягів зовнішньої торгівлі; приваблення талантів і робочої сили; посилення культурної присутності у світовій спільноті. В економічному аспекті публічна дипломатія має довгостроковий наслідок, коли її результатом стає формування привабливої економічної моделі розвитку співробітництва з іноземними країнами.

Національним візуальним брендом України є UkraineNow як важливий інструмент публічної дипломатії для презентації держави на світовому рівні. Він також вважається парасольковим брендом, придатним для подальшого розвитку та використання в межах діяльності компаній із різних напрямів та пріоритетів.

Водночас, окрім єдиного візуального бренду, доцільно правильно використовувати спільні характеристики та наративи для позиціонування України на міжнародній арені, які обґрунтовувалися у процесі стратегічних і креативних сесій із фахівцями та експертами з різних сфер (рис. 1).

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну була реалізована значна кількість проєктів, творчих ініціатив, громадських акцій, спрямованих на підтримку іміджу Української держави у світі, а також на залучення міжнародної підтримки у боротьбі з агресором. Серед основних інструментів публічної дипломатії використовуються наступні: організація спеціальних подій, переговори, неформальні домовленості, участь у роботі міжнародних економічних організацій, реалізація спільних економічних та культурних програм, контакти з офіційними особами, діловими колами та представниками громадськості [7].

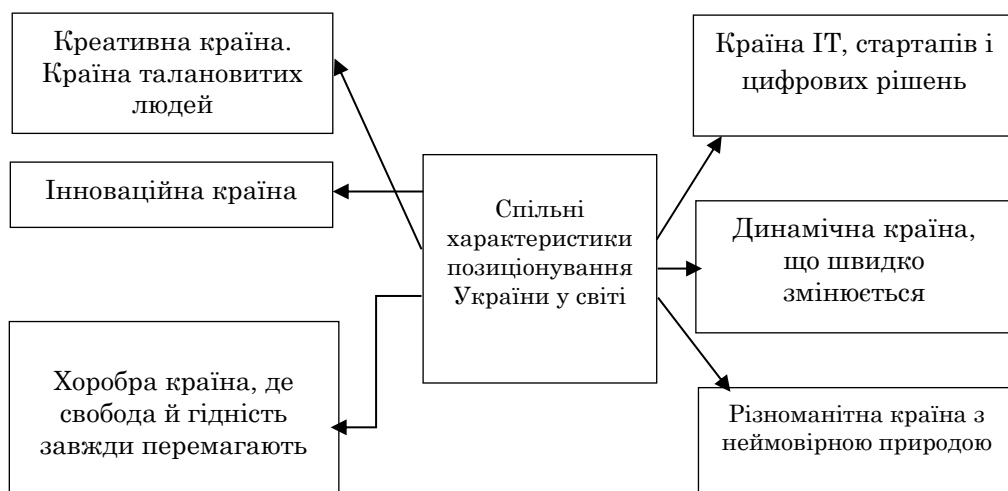


Рис. 1. Спільні характеристики для позиціонування України на міжнародному ринку

Джерело: авторська розробка

Публічна дипломатія є інструментом м'якої сили та охоплює такі напрями: культурна, економічна, експертна, кулінарна, науково-освітня, спортивна, цифрова дипломатія тощо.

Культурна дипломатія сприяє обміну ідеями, інформацією, творами мистецтва та іншими культурними компонентами між державами та народами і характеризується низкою переваг у процесі формування іміджу держави. По-перше, дозволяє продемонструвати багатство і різноманітність культурного спадку країни. По-друге, допомагає збудувати позитивне сприйняття країни в міжнародному співтоваристві. По-третє, створює можливості для встановлення контактів та взаєморозуміння між націями, що сприяє розвитку дружніх відносин та ефективній співпраці [8].

Сутність *економічної дипломатії* розкривається у сукупності організаційно-правових інструментів та заходів у зовнішньоекономічній сфері та скоординованій взаємодії державних і недержавних структур для сприяння сталого розвитку країни, забезпечення її економічної безпеки, особливо в глобалізаційних умовах [9, с. 8].

Економічна дипломатія як механізм публічного управління є важливим засобом посилення конкурентоспроможності країн в умовах бурхливого розвитку глобалізаційних процесів та пов'язаних із цим непростих викликів для міжнародного середовища. Вона сприяє активізації міждержавних торговельно-економічних відносин, розширенню ринків збуту вітчизняної продукції на світовому ринку, залученню іноземних інвестицій, посиленню міжнародного

інноваційно–технологічного співробітництва, поглибленню економічної інтеграції та багатостороннього співробітництва з міжнародними організаціями, що координують діяльність у сфері міжнародних економічних відносин. Економічна дипломатія стимулює розвиток міждержавного партнерства та дозволяє використовувати переговори, економічні засоби, процедури арбітражу для вирішення конфліктів та забезпечення стабільності міжнародної системи. Засобами економічної дипломатії України забезпечується посилення та підтримка українського експорту через діяльність Управління підтримки експортерів при Міністерстві закордонних справ України та Офісу з розвитку підприємництва та експорту. Серед ключових інструментів, які використовуються, – платформа NAZOVNI, а також портал Дія.Бізнес, який надає широкий спектр послуг для експортерів. Ці послуги охоплюють аналітику зовнішніх ринків, освітні програми, консалтингову підтримку, пошук іноземних партнерів, а також можливості отримання грантів від державних і донорських організацій.

Конкурентні переваги цифрової дипломатії в епоху цифровізації дозволяють перевести значну кількість проектів публічної дипломатії у віртуальний формат. Істотною перевагою проектів у цифровій сфері стає низький рівень фінансових затрат на їх організацію та проведення, але водночас ефективність проектів може навіть зрости, адже аудиторія і масштаб покриття у мережі в рази більші, ніж у реальному житті [10, с. 144]. Використовуючи ресурси цифрової дипломатії, Україна розвивала тематичні онлайн-кампанії у соціальних мережах, такі як, до прикладу, #StandWithUkraine, і змогла таким чином привернути увагу мільйонів людей до війни в Україні. Мобільний додаток “Дія” став не лише інструментом для українців, але й демонстрацією цифрової спроможності України та символом її інноваційності.

Кулінарна дипломатія залишається інструментом і джерелом міжнародного співробітництва, підходом до взаєморозуміння та співпраці і ґрунтується на трьох засадах – приватна кулінарна дипломатія, гастродипломатія і громадська кулінарна дипломатія. Разом ці складові кулінарної дипломатії дозволяють досягнути спільної мети – сприяння налагодженню зв'язків між країнами, активізації взаємодії між громадськістю різних країн [11, с. 40]. Для України важливою культурною перемогою, яка не лише захищає українську ідентичність, а й підвищує інтерес до української кухні у світі, стало включення українського борщу до списку нематеріальної спадщини ЮНЕСКО у 2022 р.

Спорт у сучасному світі став явищем глобального масштабу, що інтегрує людей різних вікових груп, національностей, релігій і поглядів. Також спорт є засобом представництва, що забезпечує імідж країни, сприяючи реалізації її інтересів на міжнародному рівні. Відповідно, увага сучасних зовнішньополітичних концепцій фокусується на тому,

як і чому уряди мають використовувати спортивні ресурси, щоб підкріплювати успіх традиційної дипломатії, адже спорт став важливим інструментом формування позитивного сприйняття країни на міжнародній арені, надання їй підтримки у процесі вирішення складних зовнішньополітичних проблем [12, с. 154]. У контексті вітчизняної спортивної дипломатії можна згадати участь паралімпійської збірної України у Пекінській Паралімпіаді у 2022 р. Незважаючи на виклики війни, Україна посіла друге місце за загальною кількістю медалей, продемонструвавши незламність і силу духу українських спортсменів.

Поняття *наукової дипломатії* трактують як складову публічної дипломатії, коли наука і наукова співпраця сприяють налагодженню міждержавних відносин на різних рівнях, підвищують імідж країни в світі, допомагають просувати бренд країнам і виступають напрямом поліпшення міжнародних діалогів і способами пошуку вирішення проблем і викликів різного походження [13, с. 90].

Експертна дипломатія – це цілеспрямована робота офіційних інституцій, пов'язаних із виробленням та реалізацією зовнішньої політики, з представниками експертного середовища (окремими експертами та мережами, державними та недержавними аналітичними центрами, їх національними та міжнародними об'єднаннями, профільними академічними та дослідницькими закладами, дорадчими та експертними радами тощо) через формальні та неформальні канали всередині країни та за кордоном для досягнення зовнішньополітичних цілей країни.

У світовій практиці *публічна дипломатія* набуває популярності для формування і підтримки позитивного іміджу країн у міжнародному середовищі, зростання рівня обізнаності про саму країну та її досягнення, а також для налагодження ефективного дво- та багатостороннього співробітництва. Роль публічної дипломатії поступово трансформувалася відповідно до дії впливу зовнішніх чинників, поточної міжнародної ситуації та чинних стратегій розвитку країн світу. Успіх втілення стратегії публічної дипломатії передбачає виважений підхід до планування та реалізації проєктів і окремих заходів.

Аналізуючи сутність публічної дипломатії України в умовах повномасштабної війни, можна відзначити, що її основними завданнями є формування іміджу нашої держави як незламної духом країни, яка протистоїть переважаючому за всіма кількісними характеристиками військової могутності загарбнику, демонстрація іноземній аудиторії прагнень українського суспільства зберегти свою незалежність та національну ідентичність, залучення все більшої міжнародної підтримки у боротьбі з російським агресором. Публічна дипломатія України повинна знайти дієві засоби ефективного

спілкування з іноземною аудиторією, підвищуючи впливовість своїх аргументів.

Варто додати, що наприкінці грудня 2024 року Міністерство закордонних справ України провело урочисту церемонію нагородження “Почесний амбасадор України 2024”. Воля до перемоги” та відзначило внесок найвидатніших особистостей та команд у зміцнення позицій України на світовій арені. В такий спосіб уже другий рік поспіль МЗС України відзначило людей та команди, які завдяки своєму досвіду, впливу та професійним знанням зробили внесок у зміцнення міжнародної підтримки України та створення її позитивного іміджу у світі. Нагородження Почесних амбасадорів України відбулося в номінаціях за основними напрямками публічної дипломатії: експертній, спортивній, кулінарній, науково–освітній, культурній, цифровій та економічній дипломатії, а також у номінації “Справа життя”. Цього року глава МЗС також започаткував нову особливу відзнаку в номінації “Воля до перемоги”. Номінантами відзнаки “Почесний амбасадор” стали Наріман Джелал (Почесний амбасадор у сфері експертної дипломатії), Паралімпійська збірна України (Почесний амбасадор у сфері спортивної дипломатії), Маріанна Душар (Почесний амбасадор у сфері кулінарної дипломатії), Ірина Матяш (Почесний амбасадор у сфері науково-освітньої дипломатії), Андрій Різоль (Почесний амбасадор у сфері культурної дипломатії), Команда GSC Game World – розробники гри S.T.A.L.K.E.R. 2: Heart of Chornobyl (Почесний амбасадор у сфері цифрової дипломатії), компанія “Нова Пошта” (Почесний амбасадор у сфері економічної дипломатії), Богдан Гаврилишин (номінація “Справа життя”) та Максим Буткевич (номінація “Воля до перемоги”).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз ролі публічної дипломатії як сучасного інструмента стратегічної комунікації між державами засвідчує її значущість у забезпеченні ефективних міжнародних відносин. В умовах глобалізації, коли інтеграція між країнами досягає нових рівнів, публічна дипломатія виступає універсальним механізмом формування та проєкції позитивного міжнародного іміджу держави. Вона сприяє просуванню національних інтересів, забезпеченню безпеки, економічному розвитку та культурному обміну.

Україна, яка стикається із зовнішніми викликами, такими як російська агресія, зуміла мобілізувати інструменти публічної дипломатії для протидії деструктивним інформаційним кампаніям, зміцнення свого міжнародного авторитету та залучення глобальної підтримки. Це стало можливим завдяки впровадженню комплексного підходу до публічної дипломатії, що охоплює різні її напрями: культурну, економічну, наукову, спортивну, кулінарну та цифрову дипломатію. Зокрема, вагомим досягненням є розвиток бренду UkraineNow, що слугує інструментом послідовного позиціонування

України як сучасної, інноваційної та стійкої держави. Водночас важливими є не лише інструменти створення позитивного іміджу, а й розуміння аудиторій, на які спрямовані дипломатичні зусилля, що дозволяє адаптувати комунікаційні стратегії до культурного та соціального контексту. Висновки щодо публічної дипломатії свідчать про її довготривалий вплив на міжнародне середовище. Ефективність залежить від комплексності підходів, координації дій державних і недержавних акторів та використання інноваційних рішень, зокрема цифрових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перебийніс Є. Роль та місце публічної дипломатії у забезпеченні національних інтересів держави. *Україна дипломатична*. 2013. Вип. 14. С. 915-925.
2. Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 122-127.
3. Зубчик О., Рубан Ю. Економічна дипломатія як механізм публічного управління конкурентоспроможністю держави в контексті національної безпеки України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Національна безпека*. 2024. Вип. 1(1). С. 19-25.
4. Заєць Д. Стан та перспективи розвитку публічної дипломатії України під час широкомасштабної російсько-української війни. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2024. Вип. 16(1). С. 180-187.
5. Черненко Т. В. Стан впровадження публічної дипломатії як складової системи стратегічних комунікацій. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-12/az-publiczna-diplomatiya_chernenko_20122021.pdf.
6. Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua>.
7. Юрченко О. А. Публічна дипломатія як форма міжнародних комунікацій, її роль у формуванні іміджу України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4339/4265>.
8. Руднева А. О., Мальована Ю. Г., Арсенюк М. С. Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу країни. *Регіональні студії*. 2024. №37. С. 63-67.

9. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2019. 560 с.

10. Сегеда О. О. Цифрова дипломатія України як елемент нової публічної дипломатії. *Науковий журнал "Політикус"*. 2020. Вип. 3. С. 139-147.

11. Романюк Н. Кулінарна дипломатія як інструмент міжнародної взаємодії. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. №1(12). С. 30-44.

12. Філіппова Ю. В. Спортивна дипломатія: сутнісне значення, виклики і перспективи для України. *Науковий журнал "Політикус"*. 2020. Вип. 3. С. 153-158.

13. Атаманенко А., Мартинюк Н. Наукова дипломатія у глобалізованому світі: концептуалізація явища. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2022. №4. С. 88-97.

REFERENCES

1. Perebyinis, Ye. (2013), Rol ta mistse publichnoi dyplomatii u zabezpechenni natsionalnykh interesiv derzhavy. *Ukraina dyplomatychna*, vol. 13, pp. 915-925.

2. Pavliukh, M. V. and Kushnei, S. R. (2022), Publichna dyplomatiia yak trend u suchasnykh politychnykh vidnosynakh: protsesy transformatsii. *Politychne zhyttia*, vol. 4, pp. 122-127.

3. Zubchyk O. and Ruban Yu. (2024), Ekonomichna dyplomatiia yak mekhanizm publichnoho upravlinnia konkurentospromozhnistiu derzhavy v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Natsionalna bezpeka*, vol. 1, pp. 19-25.

4. Zaiets D. (2024), Stan ta perspektyvy rozvytku publichnoi dyplomatii Ukrainy pid chas shyrokomasshtabnoi rosiisko-ukrainskoi viiny. *Filosofii ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, vol. 16(1), pp. 180-187.

5. Chernenko, T. V. Stan vprovadzhennia publichnoi dyplomatii yak skladovoi systemy stratehichnykh komunikatsii. *Ofitsiinyi sait Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen*, available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-12/az-publiczna-diplomatiya_chernenko_20122021.pdf.

6. Stratehiia publichnoi dyplomatii MZS Ukrainy 2021-2025, *Ofitsiinyi sait Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy*, available at: <https://mfa.gov.ua>.

7. Yurchenko, O. A. Publichna dyplomatiia yak forma mizhnarodnykh komunikatsii, yii rol u formuvanni imidzhu Ukrainy. *Ekonomika ta*

suspilstvo, Vol. 64, available at:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4339/4265>.

8. Rudnieva, A. O., Malovana, Yu. H. and Arseniuk, M. S. (2024), *Kulturna dyplomatiia yak instrument formuvannia imidzhu krainy. Rehionalni studii*, vol. 37, pp. 63-67.

9. Sharov, O. M. (2019), *Ekonomichna dyplomatiia: osnovy, problemy ta perspektyvy : monohrafiia*. National Institute for Strategic Studies. NISD, Kyiv, pp. 560.

10. Sehed, O. O. (2020), *Tsyfrova dyplomatiia Ukrainy yak element novoi publichnoi dyplomatii. Naukovyi zhurnal "Politykus"*, vol. 3, pp. 139-147.

11. Romaniuk N. (2022), *Kulinarna dyplomatiia yak instrument mizhnarodnoi vzaiemodii. Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*, vol. 1(12), pp. 30-44.

12. Filippova, Yu. V. (2020), *Sportyvna dyplomatiia: sutnisne znachennia, vyklyky i perspektyvy dlia Ukrainy. Naukovyi zhurnal "Politykus"*, vol. 3, pp. 153-158.

13. Atamanenko A. and Martyniuk N. (2022), *Naukova dyplomatiia u hlobalizovanomu sviti: kontseptualizatsiia yavlyshcha. Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, vol. 4, pp. 88-97.